

Korkma

“Korkmamalıyım. Korku katilidir aklın. Korku, mutlak yıkım getiren küçük ölümdür. Korkumla yüzleşeceğim. Onun etrafımdan ve içimden geçip gitmesine izin vereceğim ve geçip gittiğinde, onun izlediği yolu görmek için iç gözümü kullanacağım. Korkunun geçtiği yerde hiçbir şey olmayacak. Yalnızca ben kalacağım.” - Dune, Frank Herbert

Son yayınladığımız raporda küresel riskli varlıklarda bir düzeltme beklediğimizi aktarmıştık fakat bizim piyasalarda gördüğümüz satış baskısının boyutu bizim için bile sürpriz oldu. Bu tip durumlarda yapabileceğiniz en büyük hatalardan biri korku içinde donup kalmak veya panik içinde hareket etmek. Nasıl riskleri yok sayanları körü körüne takip etmek hataysa, panik de hataya sevk eder. Bu ‘olumluyum’ anlamına gelmediği gibi ‘olumsuzum’ anlamına da gelmiyor. Yerinde korkmak kötü değildir. Warren Buffett, “Diğerleri açgözlü olduğunda korkun ve diğerleri korktuğunda açgözlü olun” diye öğütler. Nesli tükenmediyse, uzun vadeli yatırımcılar için çok doğru bir söz. Yine sevimsiz olma pahasına söyleyecek olursak, korkulması gereken zaman çoğunluğun açgözlülükte tavan yaptığı zamandı, panik atak geçirdikleri zaman değil. Gerçi Buffett, son yıllardaki performansı ile Türkiye’de olsa muhtemelen çoktan medyada alay konusu olup şamar oğlanına dönmüş “Buffett artık terk et” manşetleriyle istifaya zorlanmıştı. Kendisi gibi bilgili ve donanımlı emekliler ile birlikte bizde neden dünya markası çıkmıyor diye on binlerce dolara seminerler veren karizmatik ve dinamik yönetim ve liderlik gurularının haberlerini takip edip, içten içe yetersizlik duygusu ile dolardı. Belki de “Evrane mesaj yolla gökyüzünden oluk oluk dolar ve euro yağsın” isimli yeni çıkan kitabı alıp yatırım işini erbabından öğrenmeye karar verirdi.

Hunger Games’de Başkan Snow’un şöyle bir diyalogu var:

Başkan Snow: Seneca, sence neden bir kazananımız var? Yani, sadece insanları korkutmak istiyorsak, neden 24 tanesini rastgele toplayıp hepsini bir anda infaz etmiyoruz? Çok daha hızlı olurdu.

Seneca: (şaşkın bakar)

Başkan Snow: (konuşmaya devam eder) Umut.

Seneca: Umut?

Başkan Snow: Umut. Korkudan daha güçlü olan tek şey umuttur. Biraz umut etkilidir. Fazla umut tehlikelidir. Bir kıvılcım, kontrol edemediğinsürecedir.

Başkan Snow önemsememiş olabilir ama aslında umuttan bile daha güçlü bir duygu var, o da öfke. Özellikle de haksızlığa duyulan öfke ve kabullenememe. Tarihe bakarsanız bütün büyük dönüşümlerin bir yerinde haksızlığa duyulan öfkenin çaktığı bir kıvılcım vardır. Kendi hali vakti yerinde olmasına rağmen haksızlığa uğrayanlara duyulan sempatiyi, sağ beyin lobu eksik çalışan ve her şeye kendi menfaat ve masraf penceresinden bakan, başkasına empati duyma özelliği olmayanların anlaması zordur. Bu nedendir ki bu dinamikleri önceden göremezler, görebilecek olanları da elemeye çalışırlar. Snow başkanın sonunu da tüm bir bölgeyi cezalandırmak için yakıp yıkmaya başlaması getiriyor. “Neden hep yoksulluk yazıyorsun?” sorusuna “Bir ülkede yoksulluk varsa onu yazmayan yazar, yazar değil insan bile olamaz” diye cevap vermiş Yaşar Kemal.

Elon Musk’a göre korku değil bağlamı dışında düşünmek zihnin gerçek katiliymiş. Sayın Musk veya Snow başkanın tarih bilgisi ne durumda acaba? Yardımcısının adını aldığı stoacı filozof Seneca’ya göre “Birinin arzularını sınırlaması aslında korkuyu iyileştirmesine yardımcı olur. “Umudu kes... ve böylece korkmayı bırak.” ... korku ve umut gibi çok farklı iki duygu aslında bir mahkum ve kelepçeyle bağlı olduğu gardiyan gibi birlikte yürürler. Korku umuda ayak uydurur... İkisi de muallakta olan bir zihne, geleceğe bakarak kaygılı bir zihne aittir. Her ikisi de esas olarak, kendimizi şimdiye uyarlamak yerine düşüncelerimizi geleceğe yansıtmaktan kaynaklanıyor.”

“Gökdelenden aşağıya düşen adamın hikâyesini duymuş muydunuz? Düşerken her katı geçtiğinde kendi kendine mırıldanıp, kendini teskin ediyordu: Buraya kadar her şey yolunda... Buraya kadar her şey yolunda... Buraya kadar her şey yolunda...” Fransız yönetmen Mathieu Kassovitz, 1995 yılında 28 yaşında yken yazıp yönettiği ‘La Haine’ filminin bu giriş sahnesi repliğini yazarken aklında bazı ülke ve piyasaları olduğunu sanmıyorum ama o yıl Cannes Film Festivali’nde en iyi yönetmenlik ödülünü ‘La Haine’ filmi ile kazandı.

Umuda sahip olmak güzel ve buraya kadar her şey yolunda ama belki de değişmesi mümkün olmayan yapıların değişmesi umuduna sahip olmak veya piyasalarda hep aynı hataları yapıp kazançlı çıkma umudu da zihnin katilleridir. Belki de eskinin geride kalması ve değişimin başlaması için umudun bitmesi mi gerekir? Dante'nin "Cehennemine girerken umudunu kapıda bırak" derken kastettiği bu muydu?

Snow başkanın da muhtemelen son nefesini verirken fark ettiği gibi bir diğer güçlü duygu da kibirdir. LZ 129 Hindenburg veya daha çok bilinen adıyla Hindenburg Zeplini, o ana kadar yapılmış en görkemli hava aracıydı. 6 Mayıs 1937 tarihinde, New Jersey'de yanması sadece 36 saniye sürdü ve 36 yolcunun tamamı öldü. Bu hala anılan bir trajedi olmasına rağmen, zeplinin isim babası olan Hindenburg'un milyonlarca insanın ölümüne sebebiyet veren kibri yanında tarihi bir dipnot olarak kalır. 1925 yılında muhafazakâr partilerin adayı olarak Almanya'nın Cumhurbaşkanı seçilen Mareşal Paul Von Hindenburg Weimar, iki dönem başkanlık yaptı. Hindenburg, 1932 yılında SPD'nin (Sosyal Demokrat Parti) desteği ile yeniden Cumhurbaşkanı seçildi. Fakat kendisinin de Birinci Dünya Savaşı'nda aslında Almanya'nın cepheye yeni mediği solcu ve liberaller tarafından sırtından bıçaklandığı gibi yalanlar ile zehirlediği siyasal iklim ve özellikle orta kesimi silen ekonomik ortam nedeniyle Nazileri yükselişinde önemli bir rol oynadı. 30 Ocak 1933 tarihinde Adolf Hitler'i Şansölye olarak atadı. Hindenburg ve o dönemki Alman eliti, Nazileri ve Hitler'i küçümseyerek ondan "Bohemyalı Onbaş" olarak söz ederdi. Nazileri iktidara ortak ederek kafa kola alacaklarını da düşünüyorlardı. Elitlerin kibri ve açgözlülüğü de milyonlarca insanın canına mal oldu. 19. yüzyıl Alman edebiyatının en önemli simalarından biri olan Heinrich Heine "Bugün kitap yakanlar, yarın insan da yakarlar" derken, aslında Almanları çok öncesinden uyarıyordu. Ama bu tarih bilgisi ve vicdanı tabii ki cezazsız kalmadı, Heine, Almanya dışında sürgünlerde sefalet içinde yaşadı ve öldü. İsmi ders kitaplarından silindi. İkinci Dünya Savaşı'nın yol açtığı yıkımın muhasebesi yapılırken Heine ismi müfredata geri döndü, iade-i itibar gördü. Adına sokaklar köprüler yapılan Hindenburg ise Merkel'in partisi karşı çıkmasına rağmen aynı Hitler gibi Berlin şehrinin künyesinden çıkarıldı, adını taşıyan sokakların isimleri değiştirildi.

Kitapların ve insanların yakılması, bu çağda modern ülkelerde artık pek görülen bir şey değil ama mecazi anlamda bilginin değersizleştirildiği, bilgili insanların kariyerlerinin yakıldığı yeryüzü cehennemleri hala var. Olmasa bu kadar kötü yönetilen, tarihten zerre ders almayan ve sadece kısa vadeli karlara odaklanan, böylece nerdeyse batışlarını garantileyen organizasyonlar olabilir miydi?

Kibir, umut, korku ve gerçekçilik, hepsi hayatta var. Dolayısıyla piyasada da var. Başta bahsettiğimiz gibi piyasalarda, özellikle daha riskli olanlarda düzeltme bekliyorduk. Bu kimi yerde bizdeki gibi şiddetli, mesela S&P500 gibi başka yerlerde ise daha hafif kaldı hatta endeksin altına bakmazsak hiç olmadı. Yeni müthiş fikirler peşinde koşan adrenalın tutkunları arasında yazının burasına kadar sabredip gelmiş olan varsa, baştan piyasa görüşlerimizde pek bir değişiklik olmadığını söylemem lazım. Bu arada Hindenburg'dan laf ya da genel kültür olsun diye bahsetmedim. Teknik analistlerin çoğunluğunun bile bilmediğini tahmin ettiğim, Prusyalı kadar eski kafalı olmasa da, daha ziyade eski tüfek analistler arasında bilinen Hindenburg Omen (sinyali) var. Tanımını merak eden açıp bakabilir ama kendi yaptığım hesaplamalar, bunun performans açısından gayet de kabul edilebilir bir sinyal olduğunu gösteriyor. Geçen hafta, oldukça geniş katılımlı bir endeks olan NYSE endeksinde tam üç adet Hindenburg sinyali tetiklendi. Fazla detaya girmeden şunu ekleyeyim; bu bizce açık bir dağıtım işareti ve genellikle önemli taktik kısa vadeli tepeler için bir uyarı göstergesi. Daha önceleri ifade ettiklerimize ek olarak bunu da aldığımızda kısa vadeli düzeltmenin, Aralık başlarına kadar genel olarak riskli varlıklarda yüzde 4-5'lik bir düzeltme bence olağan sayılmalı. Olması durumunda, trend olarak olumlu görüşlerimizi muhafaza ettiğimizden dolayı da bunun favori varlık sınıflarında alım yönünde değerlendirilebileceğini düşünüyoruz. ABD borsa endekslerine baktığınızda her şey güllük gülistanlık gibi görünebilir ama endeks altına indiğinizde bayağı aksiyon var. Endeksler de birkaç megacap teknolojiyle güçlü devam ediyor.

"Bonolar dâhil sabit getirili kıymetlerden uzak duralım" çağrımız, aynı 2021 yılı emtiaların senesi olur görüşümüzün devamıydı. Ayrıca doların güçlenme eğilimi de beklentimiz dahilindeydi. Fakat "Son çeyrek taktiksel olarak dolar, son bir yükseliş sonrası euro güçlenir" beklentimiz henüz gerçekleşmedi. Belki de hiç gerçekleşmeyecek ama şu an itibarıyla bu görüşün hala arkasındayız. Yani son bir dolar güçlenmesi akabinde doların hala uzun sürebilecek bir döngüyle zirvesine yaklaştığını düşünüyoruz ve emtiaları favori varlık sınıfı olarak görmeye devam ediyoruz. Profesyonel yatırımcıların en fazla iştahını kabartan gelişmekte olan ülkelere Hindistan'daki bozulma ve en fazla korktukları Çin piyasalarındaki iyileşme de bana emekli Buffett'in sözlerini tekrar hatırlattı. Çoğu yatırımcı için daha önemli olan trendler olduğunu tekrar hatırlatmak gerekir. Taktiksel görüşler yönünde pozisyon almak düzeltmeyi yakaladım, tepeden verdim, dipten aldım, tekrar verdim, tekrar aldım misafirliklerde heyecanlı sohbetlere vesile olabilir ama çoğu yatırımcı için dikkatli olunması gereken bir uğraştır. Son olarak da şunu söylemeden edemeyeceğim; "Kol keselim mi, bacak keselim mi?" gibi sorular, özellikle bu dönem daha çok gelebiliyor. Bizi takip edenler için bu soruların cevabı

aslında belli ama asıl olan tuzağa düşmemek bizce. Dune ile başladık Dune'den bir alıntı ile bitirelim: "Bir tuzaktan kaçmak için bacağına çiğneyip koparan hayvanları duymuşsunuzdur. Bu, bir tür hayvan hilesi. İnsan ise tuzakta kalır, ölü taklidi yapıp tuzakçıyı etkisiz hale getirip, kendi türüne yönelik bir tehdidi ortadan kaldırır."

ÇEKİNCE:

Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti, yetkili kuruluşlar tarafından kişilerin risk ve getiri tercihleri dikkate alınarak kişiye özel sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler ise genel niteliktedir. Bu tavsiyeler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihlerinize uygun olmayabilir. Bu nedenle, sadece burada yer alan bilgilere dayanılarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir. Söz konusu rapor belli bir kişiye veya mali durumları, risk ve getiri tercihleri benzer nitelikteki bir gruba yönelik olarak hazırlanmamıştır. Belirli bir getirinin sağlanacağına dair herhangi bir vaat veya taahhütte bulunulmamaktadır. Tüm yorum ve tavsiyeler öngörü, tahmin ve fiyat hedeflerinden oluşmaktadır. Zaman içinde piyasa koşullarında meydana gelen değişiklikler nedeniyle söz konusu yorum ve tavsiyelerde değişikliğe gidilebilir. Size uygun olan yatırım araçlarının ve işlemlerin kapsam ve içeriği uygunluk testi neticesinde belirlenir. Uygunluk testi, yatırım kuruluşu tarafından pazarlanan ya da müşteri tarafından talep edilen ürün ya da hizmetin müşteriye uygun olup olmadığının değerlendirilmesi amacıyla, müşterilerin söz konusu ürün veya hizmetin taşıdığı riskleri anlayabilecek bilgi ve tecrübeye sahip olup olmadıklarının tespit edilmesidir. Bu raporda yer alan her türlü bilgi, yorum ve tavsiye uygunluk testi ile tespit edilecek risk grubunuz ve getiri beklentiniz ile uyumlu olmayabilir. Bu nedenle, uygunluk testi neticesinde risk grubunuz tespit edilmeden sadece burada yer alan bilgilere dayanılarak yatırım kararı verilmesi amaç, bilgi ve tecrübenize uygun sonuçlar doğurmayabilir. Burada yer alan bilgi ve veriler, araştırma grubumuz tarafından güvenilir olduğuna inanılan kaynaklardan derlenmiş olup, doğrulukları ayrıca araştırılmamıştır. Bu nedenle, bu bilgilerin tam veya doğru olmaması nedeniyle doğabilecek zararlardan Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş. ve çalışanları sorumlu değildir. Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş. tarafından farklı bölümlerde istihdam edilen kişilerin veya Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş.'nin ortaklarının ve iştiraklerinin bu raporda yer alan tavsiyelerle veya görüşlerle hemfikir olmaması mümkündür. Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş. ile piyasanın işleyişinden kaynaklanan makul nedenlerden dolayı, Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş. ortakları, çalışanları, yöneticileri ve bunlarla doğrudan ve dolaylı olarak ilişkileri bulunan istihdam ilişkisi doğuracak bir sözleşme çerçevesinde veya herhangi bir sözleşme olmaksızın çalışan ve tavsiyenin hazırlanmasına katılan tüm gerçek veya tüzel kişiler ile müşterileri arasında önlemeyen çıkar çatışması ve objektifliği etkilemesi muhtemel nitelikte ilişkiler doğabilir. Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş. , ortakları veya iştirakleri, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yetkilendirildikleri yatırım hizmetleri ve faaliyetleri ile yan hizmetlerini, bu raporda bahsi geçen şirketlere, muhtelif zamanlarda, sunmayı teklif edebilir veya sunabilir. Muhtelif zamanlarda, Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş.'nin, ortaklarını, iştiraklerinin ve işbu kapsamdaki yöneticilerinin, yetkililerinin, çalışanlarının veya temsilcilerinin, doğrudan veya dolaylı olarak, raporda bahsi geçen işlemler, menkul kıymetler veya emtialar üzerinde pozisyonları bulunabilir veya farklı nedenlerle ilgi ve ilişkileri bulunabilir. Söz konusu çıkar çatışması durumlarında Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş. , internet sitesinde yer alan Çıkar Çatışması Politikası uyarınca hareket eder. Bu rapor, sadece gönderildiği kişilerin kullanımı içindir. Bu raporun tümü veya bir kısmı Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş.'nin yazılı izni olmadan çoğaltılamaz, yayınlanamaz veya üçüncü kişilere gösterilemez, ticari amaçla kullanılamaz.